

NEOLIBERALE MASKERINGER AF VOLDENS KØNNETHED

Af Bodil Maria Pedersen

NEOLIBERAL LIGESTILLING

Store dele af den danske befolkning og den danske regering betragter Danmark som et land, hvor kønsligestillingen er på plads. Regeringen mener, at vi klarer os bedre end mange andre lande. Opfattelsen synes at være, at Danmark ikke behøver at gøre noget, fordi problemet nærmest er ikke eksisterende undtagen blandt etnisk minoriserede. Og hvis der skulle være behov for eventuelle mindre forandringer, så går det bedst ad frivillighedens vej. Regeringen ser det tilsyneladende heller ikke som et problem, at Danmark på flere punkter ikke lever op til Europarådets Konvention til Forebyggelse af Vold mod Kvinder og Vold i Hjemmet (Istanbulkonventionen). Samtidig har den en tendens til at afvise, at såvel vold som mange andre sider af livet har noget med kønnethed at gøre. Kønnene fremstilles altså som ligestillede. Men måder at tænke, tale og handle på er indlejrede i historiske praksisser, herunder også i politikker (se fx Nilsson 2009). Det er aktuelle tendenser til kønsneutralisering og diverse former for kønnet vold også.

Den neoliberale politiks mål er primært at regulere mennesker med henblik på deres bidrag til økonomi, produktion og konkurrence (Duggan 2003). Samtidig dereguleres økonomien, så den kan få frit spil med henblik på økonomisk vækst. Køn og seksualitet kan som andre aspekter af menneskers liv udnyttes som økonomiske potentialer i den deregulerede økonomi (Stormhøj et al. 2017). Der er lande, hvor prostitution indregnes i bruttonationalproduktet. Parallelt afvises regulering af det enkelte menneske hyppigt som en begrænsning af den individuelle frihed. Neoliberale diskur-

ser fremhæver fx 'friheden' til at vælge prostitution som erhverv, til at være prostitutionskunde samt frihed fra køn og kønnethed. Samtidig undgår registrering og regulering af det, der internationalt betegnes som 'genderbased violence' (kønsbaseret vold), ved fx at betegne vold i parforhold som 'indbyrdes vold' (Bøgelund & Elklit 2018).

KØNSLØST KØN OG SYMBOLSK VOLD

Under begrebet 'prostitueret' eller 'sexarbejder' forestiller mange sig – statistisk set med rette – en kvinde i prostitution, ligesom de også med rette tænker på en kvinde under begrebet 'voldtægtsoffer'. Begrebet 'sexarbejder' illustrerer, hvordan sproget udvikles i forsøg på normalisering i en kønsneutraliserende retning. Det er påfaldende og sikkert ikke tilfældigt, at dele af den forskning og debat, der har plæderet for begrebet 'sexarbejder', har taget afsæt i særlige grupper af transpersoner og i bøsseprostitution. Det er kønsgrupper, der er relativt små i forhold til prostitutionens samlede omfang og ikke har samme karakter. Prostitution er nemlig primært en heteroseksuelt kønnet praksis, i hvilken mænd er kunder – som de i øvrigt er i de andre former for prostitution. Det er også overvejende mænd, der udøver vold og voldtægt såvel mod kvinder som mod andre mænd. Det er sigende, at et gammelt argument for fri adgang til prostitution har været, at det ville forebygge voldtægt. For klarhedens skyld skal det tilføjes, at prostitution også er en praksis, der er præget af vold især mod kvinderne. Desuden er der i forskning og politik blevet peget på, hvorledes prostitution i mange tilfælde må forstås som kønsbaseret vold (Coy 2017).

Når der anvendes kønsneutraliserende og naturaliserende begreber om kønnede og voldsrelaterede praksisser, som der er mange flere af end dem, der nævnes her, opstår det, der kan kaldes kønsløst køn (Ronkainen 2001). Det antages, at bestemte praksisser har køn, samtidig med at det maskeres sprogligt, at forskellige typer voldelige praksisser og deres kulturelle og personlige betydninger er kønnede. De udføres af mænd, er knyttet til maskulinitetsforståelser, og ikke blot kvinder, men også mænd og børn bliver ofre for dem. Denne form for maskering eller usynliggørelse af kønsdimensionen og dens betydninger er et element i dét, den franske sociolog Pierre Bourdieu kalder symbolsk vold (Bourdieu 1998). Kønnen naturaliseres og stereotypiseres, samtidigt med at kønnethed bl.a. sprogligt udviskes og usynliggøres.

Parallelt bliver kønnethedens komplekse samfundsmæssige strukturelle, sociale og personlige sammenhæng og forankringer uigennemskuelige. På paradoksal vis ser den neoliberale kønsneutraliserende diskurs bort fra reelle biologiske forskelle i lighedens navn.

FRIT VALG PÅ ALLE HYLDER

Siden halvfemserne har en misforstået version af den teoretiske tilgang, der oftest betegnes som socialkonstruktionisme, blomstret. Den udfolder sig bl.a. i debatten om køn. Misforståelsen går groft sagt ud på, at kønsidentitet er noget, vi selv vælger. Der er, om man så må sige, frit valg på alle hylder: Vi kan selv konstruere vores kønsidentitet samt vælge og blande blandt de mange eksisterende tilbud. Denne opfattelse passer som fod i hose til neoliberale forestillinger om individets krav på absolut frihed fra alle begrænsninger, personlige og biologiske såvel som sociale og strukturelle. Opfattelsen har sammen med og i konkurrence med dens tilsyneladende modsætning – opfattelsen af køn som biologisk bestemt – længe domineret kønsdebatterne.

På den ene side udtrykkes det i udbredte diskurser – både i hverdagsdiskurser, men også i tendenser i socialkonstruktionistisk forskning – som muligt og ønskværdigt, at kønsidentiteten er absolut plastisk og kan tilpasses den enkeltes ønsker og drømme samt virksomheders mål og økonomiske interesser. På den anden side opfattes det, som ofte forstås som biologisk forankrede kvindelige egenskaber, som vigtige fx i virksomheder, i hvilke omsorg, indlevelsevne og lignende efterspørges. Såkaldte *diversity managementstrategier* bliver populære, når de kan tilføre det, der betragtes som kvindelige egenskaber, og som synes at kunne bidrage til organisationers effektivitet og til økonomisk vækst. Samtidig nægter staten at støtte og regulere kvinders og mænds adgang til magtfulde positioner.

Kønsdebatterne samt køns og kønnetheds betydninger i det neoliberale samfund og dets politikker er således modsigelsesfyldt og selvmodsigende. Man kunne også sige, at diskurserne er særdeles plastiske og ofte indrettes efter økonomiske og strukturelle hensyn.

FRIHED FRA KROP OG KØNNETHED

Transseksualitet er ét blandt mange spørgsmål, der vedrører køn og politikker. Jeg undersøger spørgsmålet for at vise nogle af kønsdebattens dilemmaer.

Den neoliberale stat ønsker at opfattes som borgerne garant for det frie valg (Brown 2006). De neoliberale strategier, der tilrettelægges som kampen for individet og dets frie valg, tilstræber også at fremstå således på kønsområdet, og den neoliberale stat har da også støttet tanken om og mulighederne for, at den enkelte gennem operative og medicinske indgreb skal kunne tilpasse sin krop til sin egen opfattelse af kønsidentitet. Således kan det enkelte menneske tilsyneladende opnå frihed fra en fastlåst biologisk og social modstilling i kvinde og feminitet på den ene side og mand og maskulinitet på den anden. Det er dualiserende modstillinger, der ikke engang dækker den biologiske diversitet, som den biologiske forskning har vist.

Diverse debatter om køn, herunder debatter om transseksualitet, verserer blandt andet på de sociale medier. Sådanne debatter og de dertil svarende politiske strategier stiller på grund af emnernes kompleksitet spørgsmål vedrørende køn og kønnethed radikalt på spidsen. Man behøver bare at tænke på aktuelle debatter og politikker om retten til allerede som barn at kunne få kønsskifteindgreb. De afslører i lighed med fx debatten, om en mand efter en kønsskifteoperation er blevet en biologisk/social kvinde eller ej, mange af de eksisterende dilemmaer, herunder de dilemmaer, der er en følge af en unuanceret dualisering af mulige kønsidentiteter. Debatterne og politikkerne stiller yderligere spørgsmålene på spidsen, bl.a. fordi kønnethed på mange måder og til forskel fra biologiske køn udgør såvel historiske, personlige og individuelle samt sociale og strukturelle forhold og processer, der giver de biologiske køn deres særlige historiske betydninger. Det gør de også, fordi de mest radikale kontroverser ofte bliver mest synlige i offentligheden, og sådanne debatter blandt andet gennem interesseorganisationer får betydning for de førte politikker, herunder lovgivning og tildeling af midler.

For eksempel fremgår det af statistiske opgørelser og antages af nogle transpersoner, der selv har oplevet, at de levede med den forkerte krop, at de efter en operation og/eller hormonbehandling er blevet til det modsatte køn. I modsætning til tidligere bærer de jo nu mandlige eller kvindelige kropstegn. Alligevel betragter andre dem ofte som transpersoner/transkvinder/transmænd, ikke sjældent til deres egen skuffelse, sorg og nogle gange vrede.

Heller ikke biologisk set har transpersoner helt skiftet køn. Kroppen er nemlig, ligesom samfundet,

et system. Det biologiske system består af meget andet end kønsdele og hormoner, hvad der kan volde fysiske vanskeligheder efter en kønsskifteoperation. Yderligere har transpersoner før operationen ikke ført et liv præget af 'det modsatte køns' sociale og biologiske betydninger. Vores forskellige selvopfattelser, sociale kønnetheder, biologiske køn, kropstegn, livshistorier og strukturelle forhold vikler sig, som de også gør for transkønnede, altid ind i hinanden og støder mod hinanden. Hvor gerne vi end vil, bliver vi aldrig fri for sporene af vore biologiske køns sociale og strukturelle betydninger.

Et andet eksempel på en neoliberal inspireret strategi er de seneste års forandringer af fordelingen af midler til kvindekrisecentre og opgørelser af statistikkerne vedrørende vold mod kvinder og mænd (som Birgit Søderberg peger på i sin artikel). Disse forandringer betyder blandt andet, at omfanget af vold mod kvinder bliver mindre synligt, mens omfanget af kvinders vold mod mænd fremstår overdimensioneret. Således retfærdiggøres tendensen til nye fordelinger af midler, der ikke tager højde for de mange kvinder, der fx ikke kan få plads på krisecentrene. I modsætning til den radikale dualisering af køn, der er på spil i diskussionen om transseksualitet, er strategien her, at mænd og kvinder jo er lige stillede, og at den politiske støtte til mandlige og kvindelige voldsofre derfor skal ensliggøres.

Sådanne debatter og politikker, som de to her nævnte, tydeliggør netop, hvordan der fra alle sider kan hoppes let og elegant henover overordnede, komplekse og modsætningsfyldte spørgsmål, når 'frihed fra krop og kønnethed' skabes gennem kønsneutralisering.

KØNSNEUTRALITETENS ILLUSION

Så langt, så godt. Men hvad har alt dette med køns politikker, kønsidentiteter og vold at gøre? At køn og kønsidentiteter kan vælges frit, som misforståede teorier og misinformede politikker antyder, forudsætter, at køn og kønnethed grundlæggende er neutralt eller rettere sagt ikke eksisterende. Kun på et sådant illusorisk grundlag ville livets kønnede aspekter kunne leves, formes og omformes radikalt efter egne eller andres ønsker og behov. Det virker umiddelbart som en absurd tanke. Men kønsneutralitetstanken er en illusion, som vi i det danske samfund, der for tiden gennemsyres af kønsneutraliserende ideologier, institutioner og strukturer, alle påvirkes af og bevidst eller ikke bevidst tager stilling til. Den

neoliberale styreformers ideologier sætter sig også igennem – om man så må sige – bag om ryggen på os, samtidig med at det er længe siden, spørgsmål om køn er blevet diskuteret så intenst.

Ifølge Bourdieu (1998) kan sådanne fænomener som nævnt forstås som symbolsk vold. Symbolsk vold er praksisser, der medfører, at det bliver usynligt for mennesker, hvorledes det, de gør og tænker, er forankret i eksisterende samfundsmæssige strukturer. Vi er som borgere deltagere og medskabere af disse praksisser og strukturer og får dermed vanskeligt ved at begribe, hvordan kønnethed og voldelige praksisser hænger sammen. Men vi lever jo ikke med en kønsneutral krop i et kønsneutralt tomrum, derfor er vi heller aldrig et intetkøn. Hvilke som helst selvvalgte kønsmarkører og kønsidentiteter kan da heller ikke forankres i eller frigøres fra vores krop og vore samfundsmæssige betingelser med diverse former for 'quick fix'. Vold er ligeledes altid kønnet i og med, at vi lever kønnede liv. Vores køn(netheder) og vores opfattelser af dem er som sagt forbundet med strukturelle, sociale og livshistoriske betingelser. Vore identitet(er) er derfor mangesidige, sammenviklede og indviklede. Identiteter overforenkles, når de, som det er udbredt, reduceres til ét eller ganske få aspekter som køn, alder, seksualitet og etnicitet, og deres mange forskellige aspekter løsrives fra hinanden og fra deres kontekst. Altså alligevel nok ikke enkle frie valg på alle hylder?

MANGFOLDIGE KOMPLEKSE IDENTITETER

Nobelprisvinderen Amartya Sen gør i sin bog *Identity and Violence – The Illusion of Destiny* (Sen 2006) opmærksom på vores mange identiteter og på, at identiteter ikke er skæbne. Han påpeger, at der er mange muligheder, blot er de ikke uafhængige af vores livssammenhæng. Han beskriver, hvordan han selv tilhører forskellige identitetsskabende grupperinger på én gang. Han er inder, men bosat i USA, af hindu baggrund, men ikke religiøs, en mand, men feminist, heteroseksuel, men støtter LGBT+ rettigheder og så videre. I sin fremstilling opremser han såvel formelle sociale identiteter som nationale tilhørsforhold, selvopfattelse og holdninger. Opremseringen viser klart flertydighederne i identitetsbegrebet og i opfattelser af identitetsbegrebet. I forskningen såvel som i dagliglivets diskurser bruges begrebet identitet både, når der tales om samfundsmæssige positioner, og om menneskers opfattelse af sig selv og deres holdninger til begge.

Hvis vi fokuserer på biologisk køn, så ser vi, at det fungerer som en stærkt dualiserende og ulighedsskabende samfundsmæssig markør. Statistikkerne viser utvetydigt, at kvinders positioner og muligheder er anderledes end mænds. De er positioneret svagere i magthierarkierne, tjener gennemsnitligt mindre, arbejder langt hyppigere i omsorgsfag, udsættes oftere og af mænd for mere og voldsom vold i nære relationer end omvendt, og så videre. Vi kender remsen til kedsommelighed. Dualiserende debatter om og dilemmaer i transpersoners liv, når de beskrives som personer spærret inde i den forkerte krop, er også radikale eksempler på den biologiserende tvedeling af køn og kønnethed. Så på trods af, at neoliberale diskurser beskriver Danmark som ligestillingens mønsterland, er køn stadig en meget betydningsfuld ulighedsmarkør for identiteter og selvopfattelser. Køn og kønnethed bliver derfor også særdeles betydningsfulde markører, der skaber kampe om fastholdelse og forandring af stereotype kønsidentiteter. Det er kampe, der i forskellige sammenhænge kan slå om i vold, som de da også nogle gange gør i forbindelse med fænomener som voldtægt og partnervold (se fx Hydén 1995).

TO SLAGS FORSIMPLINGER

Men når Sen skriver om forsimplinger i debatter og kampe om identiteter, mener han, at der overordnet set er to af slagsen (Sen 2007).

Den første forsimppling er som sagt, når enkeltpersoner, forskning og politiske diskurser reducerer personer til én enkelt eller meget få identiteter som fx til køn og etnisk herkomst. Da undlader de at forholde sig til, at mennesker tildeles og indtager mange forskelligartede samfundsmæssige positioner og identiteter på en og samme gang. Deres positioner og identiteter har betydninger for, hvorledes den enkelte kønnes og kønner sig selv. De har dermed også konsekvenser for, om og hvorledes den enkelte forstår sit køns personlige, sociale og samfundsmæssige betydninger. Men både enkeltpersoner, forskning og politiske diskurser overser ofte, at mange forskellige positioner og identiteter har multiple betydninger for både selvopfattelsen som for de måder, hvorpå andre forstår og forholder sig til den enkelte.

Den anden forsimppling ligger i forlængelse af den første. Den består i at se bort fra menneskers tilhørsforhold og deres opfattelse af at høre til i forskellige samfundsmæssige fællesskaber. Samtidigt ses der også bort fra de perspektiver, mennesker har på de

betydninger, det har at høre til. For transpersoner kan det fx medføre, at betydningerne af, at de tidligere har levet med mandlige eller kvindelige kropstegn, også selvom de har følt sig som det modsatte køn, bliver overset. Deres kønnede og kønnende livshistorie er anderledes forankret, end den er for personer, der altid har levet med mandlige eller kvindelige kropstegn og har identificeret sig i forhold til dette. Disse sidste har levet liv med andre kønnede og kønnende erfaringer af tilhørsforhold og nok andre former for diskrimination og undertrykkelse.

Udbredte neoliberale styringsmekanismer såsom inddelinger i psykologiske og psykiatriske kategorier er ligeledes eksempler på forsimplinger af identiteter. De kan også maskere køn og kønnethedens personlige betydninger. Diagnoser og andre kategoriseringer inddeler nemlig mennesker i kategorier, der negligerer eller helt ignorerer deres biologiske og sociale køns betydninger, ligesom de udelukker alle deres andre tilhørsforhold i diverse livssammenhænge, identiteter og identitetserfaringer. Det er nok ikke tilfældigt, at antallet af diagnoser og hyppigheden af deres anvendelse er steget voldsomt i de seneste år. De indgår nemlig i den neoliberale stats yndlingsstyreform af socialvæsenets praksisser og er et væsentligt led i dets 'new public management'.

Da sådanne kategoriseringer bidrager til at maskere køn og andre identitetsmarkører, kan det medføre, at betydningerne af (for slet ikke at tale om årsagerne til) at have været udsat for tydeligt kønnede voldsformer som voldtægt og andre seksualiserede overgreb individualiseres. Betydninger og konsekvenser forstås også på samme måder for kvinder og mænd: kønsløse individer defineres som individer, der er underkastet kønsneutraliserende diagnosers symptomer, der overforsimpler og dramatiserer lidelserne.

NOGLE KONSEKVENSER FOR KØNNET VOLD

En amerikansk undersøgelse er et interessant eksempel på, hvorledes køn og kønnethed kan fungere som markører i forhold til at blive udsat for seksualiseret vold (Mellins et al. 2017). På Columbia University har man i et stort projekt undersøgt, hvor udsatte de studerende var for voldtægt og andre former for seksualiserede overgreb. Her viste det sig ikke særligt overraskende, at unge kvinder var mere udsatte end unge mænd. Kvinderne blev udsat for forskellige former for seksualiserede overgreb mere end dobbelt

så ofte som mændene. Men interessant nok, selvom tallene ikke var store og dermed entydige, var det de nonkonforme studerende, der oftest oplevede at blive udsat for overgreb. Det vil sige, det var dem, der hverken tilpassede sig mainstream kvindelighed eller mandlighed; altså dem, der gik op imod den entydige og stereotype kønnethed. At være kvinde og tydeligt identificere sig som sådan er risikofyldt. Men at gå op imod strømmens stereotyper synes at kunne være endnu mere risikofyldt.

Forsimplende dualistiske forståelser af køn og kønnethed samt neutraliserende tilgange til deres betydninger for menneskers erfaringer med tilhørighed er to sider af samme sag. Begge forståelsesformer flourer ureflekteret og modsætningsfyldt i den neoliberale kønsdiskurs.

Kønnethedens biologisering og kønsneutralisering usynliggør en lang række dilemmaer såvel i hverdagsliv, politikker og forskning som i socialt arbejde og dets organisering. Det betyder, at en lang række vigtige spørgsmål vedrørende kønnets generelle betydninger og specifikke betydninger for vold ikke bliver stillet, ikke bliver besvaret og ikke bliver håndteret. Derimod usynliggøres de. Nogle af konsekvenserne er, at forebyggelse af kønnede vanskeligheder og sociale problemer, sådan som nogle mænds voldelige handlinger, ikke kan adresseres fyldestgørende. Enten betragtes handlingerne som biologisk betinget og/eller blot som særlige individuelle symptomer på uønskede psykiske træk og/eller barndoms erfaringer. Disse kan så fx karakteriseres med begreber som psykopati eller dyssocial personlighedsstruktur. Det bidrager til forsimples og individualiserende forståelser af problemer, der vedrører social maskulinitet og vold.

Det forekommer endog, at voldsudsatte kvinder på unuanceret og generaliserende vis bliver kategoriseret som særligt sårbare eller problematiske, hvad der ikke kan understøttes statistisk. Det kan således komme til at fremstå, som om det udelukkende er særlige typer af kvinder, der bliver udsat for overgreb, eller endda, at disse selv har udsat sig for overgrebene eller løjet om dem. Det er en mekanisme, som kan bidrage til 'blaming the victim', som den ofte kaldes, og det er en mekanisme, der stigmatiserer og også kan bidrage til at tilsløre voldens kønnede aspekt. Hermed antydes ikke, at der ikke kan forekomme særligt udsatte grupper.

Den symbolske vold i det ovennævnte fænomen 'kønsløst køn' eller i diagnoser maskerer kønnethed-

dens betydninger og kønsneutraliserer dermed kønsbaseret vold mod kvinder i parforhold, i voldtægter (Pedersen 2011) eller i forbindelse med prostitution. Når det sker, så bliver det vanskeligt at forstå voldens komplekse karakter og betydninger, og forebyggelse vanskeliggøres eller umuliggøres. Når problemer er kønnede, må de adresseres som sådan. Ellers kan vi nemlig ikke forholde os konstruktivt kritisk til kønnede og kønnende forestillinger og praksisser, der danner grundlag for personlige, sociale og samfundsmæssige problemer.

Hvis det er socialpolitikens mål at afhjælpe menneskelig lidelse, står kønsneutraliseringen, men også den dualiserende biologisering af kønnethed altså i vejen for et sådant mål. Men man kan jo faktisk blive i tvivl, om dette virkelig er målet for det neoliberale samfunds socialpolitik. Det virker snarere, som om den aktuelle socialpolitik i tråd med resten af de neoliberale styringsstrategier dehumaniserer og regulerer mennesker efter forestillinger om, hvorledes deres økonomiske værdi kan optimeres og udnyttes som økonomiske ressourcer.

Som modtræk hertil må vi anerkende og belyse kønnethedens komplekse betydninger og dens forbindelser til personlige, sociale og strukturelle tilhørsforhold. Ellers kommer vi ikke videre med socialpolitikens og det sociale arbejdes forebyggelse af kønnet vold. Og Danmark vil fortsat ikke leve op til Istanbulkonventionen.

Bodil Maria Pedersen er cand.psych., specialist i psykoterapi og supervision, lektor emerita ved Institut for Mennesker og Teknologi ved Roskilde Universitet.

LITTERATUR:

- Bourdieu, Pierre (1998): *Practical Reason*. Cambridge, MA: Polity Press.
- Brown, Wendy (2006): *Regulating Aversion: Tolerance in the Age of Identity and Empire*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Coy, Maddy (2017): Prostitution in (and out of) policy on violence against women and girls in the UK. *Journal of Genderbased Violence* 1(1): 117-126.
- Duggan, Lisa (2003): *The Twilight of Equality? Neoliberalism, Cultural Politics and the Attack on Democracy*. Boston, MA: Beacon Press.
- Dokkedahl, Sarah Bøgelund & Ask Elklit (2018): *Undersøgelse af indbyrdes vold*. Videnscenter for Psykotraumatologi, Institut for Psykologi, Syddansk Universitet.
- Hydén, Margareta (1995): *Kvinnomishandel inom äktenskapet. Mellan det omöjliga og det möjliga*. Stockholm: Liber Utbildning.
- Mellins, Claude A. et al. (2017): Sexual Assault Incidents among College Undergraduates: Prevalence and Factors Associated with Risk. *PLOS ONE* 12(11):e0186471. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0186471>
- Nilsson, Gabriella (2009): Könsmakt eller häxjakt? Antagonistiska föreställningar om mäns våld mot kvinnor. Lund: Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds Universitet.
- Pedersen, Bodil (2011): Trauma and Symbolic Violence – a 1st. person perspective approach to the meanings of sexualized coercion. *Journal für Psychologie* 19(3). <https://www.journal-fuerpsychologie.de/index.php/jfp/article/view/90/53>
- Ronkainen, Suvi (2001): Gendered Violence and Genderless Gender – A Finnish Perspective. *Kvinder, Køn og Forskning* 2(1): 45-57.
- Sen, Amartya (2007) *Identity and Violence -The Illusion of Destiny*. New York, London: W.W. Norton & Company.
- Stormhøj, Christel et al. (2015): Prostitution in Denmark: Research and Neo-Liberal Public Debates. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 23(3): 220-226.